

Norske investeringer i Russland

Oversikt over det russiske regelverket

Kandidatnr: 300

Veileder: Harald Irgens-Jensen

Leveringsfrist: 25. november 2004-11-25

Til sammen: 12000 ord

24.11.2004

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.1 Emne.....	3
1.2 Oppgavens bakgrunn.....	6
1.3 Rettskilder.....	7
1.3.1 Internasjonale rettskilder.....	7
1.3.2 Russiske rettskilder.....	10
1.3.3 Rettspraksis.....	12
1.4 Problemstilling.....	14
1.5 Viderefremstilling.....	15
2 Lovens legale definisjoner.....	15
2.1 Historikk.....	16
2.2 Lov om utenlandske investeringer i Russland fra 25. juni 1999.....	17
2.3 Hvem loven gjelder for.....	18
2.3.1 Utenlandsk investor.....	19
2.3.2 Hvilke typer.....	20
2.3.3 Utenlandske investeringer.....	21
2.3.4 Hvilke typer.....	22
2.3.5 Hvilket omfang.....	22
3 Hovedprinsipp etter artikkel 4 1. ledd.....	25
3.1 Innledning.....	25
3.2 Hva innebærer dette prinsippet.....	26
3.2.1 Registrering.....	28
3.2.2 Privatisering.....	29
3.2.3 Konsesjoner.....	31
3.3 Unntak ut av hensyn til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen.....	32
3.4 Oppsummering.....	36
4. Garantier.....	37

4.1 Innledning.....	37
4.2 Rett til legal beskyttelse.....	40
4.3 Rett til erstatning ved nasjonalisering og rekvisisjon.....	40
4.4 Rett til erstatning for tap på grunn av feilbehandling fra myndighetene.....	41
4.5 Rett til å overføre rettigheter og forpliktelser.....	42
4.6 Rett til å bringe profitt med videre.....	43
4.7 Rett til beskyttelse mot ny lovgivning.....	45
4.8 Rett til deltakelse i privatisering og rett til fri utførsel av formue og informasjon...	46
4.9 Rett til kjøp av verdipapirene.....	46
4.10 Rett til eiendom.....	47
4.11 Rett til å bringe investeringskonflikter inn for retten.....	50
4.12 Oppsummering.....	51
5 Oppsummering.....	52
5.1 Innledning.....	52
5.2 Mangler i lovverket.....	53
5.3 Praktisering/ anvendelse av lovverket.....	53
5.4 Byråkratiske hinder og høyt risikonivå.....	53
5.5 Organisert kriminalitet og korrupsjon.....	54
5.6 Fremtidige perspektiver.....	54
5.7 Oppsummering.....	55
Vedlegg 1.....	57
Literaturliste.....	59
Liste over formelle lover og dekreter.....	61
Domsregister.....	63

Kapittel 1

Innledning

1.1 Emne

Utviklingen i Russland de siste 10 årene er en av tidens største snuoperasjoner.

Russland har nå overskudd i handelsbalansen med utlandet og industriproduksjon øker.

Statens statistikk komité i Russland har offentliggjort utviklingen i sentrale nøkkeltall de siste fem år.

Jeg illustrerer dette med ett par tabeller:¹

Hovedtall for økonomien 2000-2004:

Russland	2000	2001	2002	2003	2004
BNP vekst %	7.8	4.9	4.2	6.5	7.5
Import av varer/tjenester %	12.0	16	5.0	6.0	8.0
Eksport av varer/tjenester %	6.0	5.0	4.0	6.0	10.0
Faste investeringer %	13.2	11.5	3.0	6.0	9.0
Driftsbalans	17.9	11.3	9.0	7.0	5.0

en BNP %					
----------	--	--	--	--	--

Tabell 1.1 Kilder: Ambassaden i Moskva. (Nordea)

¹ Tilgang: http://www.invanor.no/templates/page_46730.aspx

Russland	2000	2001	2002	2003	2004
Nominal BNP (US Bn)	259.7	309.9	350.9	420.2	486.1
BNP pr Capita	1.785	2.146	2.437	2.927	3.397
BNP endring i %	10.0	5.0	4.3	6.0	4.0
Industriproduksjon i %	11.9	4.9	3.7	5.7	3.8
Valuttareservere (USD Bn)	24.3	32.5b	44.1	65.0	75.0

Tabell 1.2 Kilder: Business Monitor International (fra Goskomstat, Sentralbanken, IMF; EBRD)

Flere år med pluss i statsbudsjettet, punktlig nedbetaling av utenlandsk gjeld og positiv utvikling i en rekke russiske selskaper har pyntet betraktelig på Russlands rykte som marked for investeringsformål.

Ifølge Ernst & Young (Attractiveness of Europe-2004) er Russland rangert som nummer 5 i Europa på listen over de europeiske land som mottar flest direkte utenlandske investeringer. Bare Tyskland er rangert foran Russland med hensyn til hvor man ønsker å investere.²

Mark Jarvis, partner i Ernst & Young CIS, sa: "Our survey really demonstrates what the market knows which is that in European Board Rooms Russia was not that on top

of the Agenda but what is very encouraging news is that going for the top of the Agenda for European acquisitions.

9% of respondents of our survey state that they have investment projects makes it the “must be there” category for multinationals.”²

Store norske konsern som Hydro, Telenor, og Orkla er allerede tungt inne i Russland, og flere er på terskelen til å eksportere, investere eller inngå avtaler med det russiske næringslivet.³

Norsk handel med Russland og norske investeringer i landet har til nå holdt seg på et lavt nivå. Det finnes imidlertid store utnyttende muligheter for det norske næringslivet innenfor energisektoren, olje og gassområdet, elektrisitetssektoren, fiskeindustrien og på mange andre områder.

Norske investeringer i utlandet 1998-2001. Geografisk fordeling.

Totaltall. Millioner kroner.

	1998	1999	2000	2001
I alt	240195	315165	372970	471736
Russland	-113	962	1600	1564

1.3Tabell Kilde:SSB (Statistisk sentralbyrå)

Denne tabellen viser utviklingen av investeringsnivået i Russland. Tidligere har den økonomiske situasjonen i Russland vært ustabil.

Etter den økonomiske krisen i Russland i 1998, da rubelkursen stupte og utenlandske investorer tapte betydelige midler, fikk den russiske nasjonalforsamlingen på plass et

lovverk som gjorde det mulig for norske investorer å plassere sin kapital i det russiske markedet.

²Denchikova L. Russia is the second favorite among possible investment locations i Europe.Tilgang:
<http://www.ey.com/global/content.nsf/Russia-E/Press-Realease> sitert 27.05.2004

³Se vedlegg 1 i avhandlingen

Den positive utviklingen har sin bakgrunn i en vellykket skattereform som har økt statens inntekter, og satt den i stand til å innfri en rekke sosiale forpliktelser. I tillegg har jord- og administrativreformer bidratt til en optimisme som har stimulert utenlandske investeringer. Det er imidlertid fortsatt stor skepsis blant norske investorer til å investere i Russland ⁴. Hovedårsaken til dette var, og er, manglende forutsigbarhet i landet.

Russland er et vanskelig marked og et samfunn i store endringer. Det er fortsatt fare for negative politiske økonomiske og rettslige forandringer, økende organisert kriminalitet, forsinkelse med modernisering av den russiske økonomien, liten økonomisk kontroll, en usikker (og skjerpet) skatte og avgiftspolitik, høy inflasjon, motstridende lover og regler om forholdet mellom føderale og subføderale myndigheter, og manglende gjennomføring av det eksisterende lovverket. Alt dette tilsier at å investere midler i Russland kan innebære en betydelig risiko.

Det er derfor viktig at det finnes ulike beskyttelses mekanismer for utenlandske investeringer i Russland.

1.2 Oppgavens bakgrunn

Bakgrunnen av valg av tema er først og fremst min interesse for Russland og Russlands fremtid, siden dette er mitt hjemmeland.

Jeg opplever slik at det har vært et relativt liten juridisk fokus på betydningen av utenlandske investeringer i Russland. Det er vanskelig for nordmenn å skaffe seg oversikt over russiske regler om investeringer, som bedriftene kan benytte seg av.

⁴ Ifølge Aftenposten den 16. august 2003 advarer vestlige meklere mot altfor store investeringer i Russland. De tror den økonomiske utviklingen har nådd et platå der den vil flate ut, blant annet fordi mange investorer henter ut fortjenestene etter kursoppgangen

Russisk medlemskap i WTO har høy prioritet hos den russiske regjeringen.

Regjeringen oppfatter det slik at medlemskap vil være bekreftelse på at Russland er i ferd med å bli en fungerende markedsøkonomi.⁵

Denne prosessen vil føre til en tilpassing til internasjonale regler og standarder, noe som vil gi bedre rammebetingelser for næringslivet.

Dersom den positive utviklingen i Russland fortsetter, kan det russiske markedet bli svært viktig for vekst i Norge i et lengre perspektiv.

Økning i norske investeringer vil bidra til å redusere kapitalmangelen i Russland, integrere russisk økonomi i verdensøkonomien og bidra til økonomisk vekst.

Jeg håper med denne oppgaven å bidra til å øke kunnskapen om hva som foregår i Russland i dag. Denne avhandlingen er ment som en hjelp til norske investorer som vil satse på Russiske prosjekter, idet den gir oversikt over russiske regler om utenlandske investeringer

1.3 Rettskilder

Bestemmelser om utenlandske investeringer i Russland er hjemlet i internasjonale avtaler og i det nasjonale regelverket.

1.3.1 Internasjonale rettskilder

Norge og Russland har inngått ulike avtaler som på ulikt vis påvirker mulighetene for norske investeringer i Russland. Viktigst av disse er avtale mellom Kongeriket Norges regjering og Den Russiske Føderasjons regjering om fremme beskyttelse av investeringer ⁶

⁵ Se Dmitrieva(2002)

Avtalen om gjensidig beskyttelse av investeringer mellom Norge og Russland er ikke bare

folkerettslig bindende, men også gjelder ”innad”.

Den Russiske Føderasjons Grunnlov fastslår at de folkerettslige prinsipper og avtaler som Russland har inngått er en del av det russiske rettssystemet og dets rettskilder. I tilfelle av konflikt skal disse gå framfor landets interne lover. ⁷

I sak N 2934/99 fra 5. desember 2000, som ble brakt inn for Høyeste Arbitrazdomstolene i Russland, illustreres forrang av internasjonal avtale fremfor det russiske lovverket. Avtalen var inngått mellom Russland og Irland.

Sakens bakgrunn var at det ved en rutinekontroll av skatt- og avgifter hos bedrift Habarovaskij neftepererabativajuchij zavod ble det oppdaget brudd på den russiske loven om skatt av profitt for foretak og organisasjoner, samt brudd på instruksjonen fra Statens Skattetjeneste i Russland i henhold til p. 5.4 fra 16.16.95 N 34 om skattelegging av profitt for utenlandske juridiske personer.

Grunnen var at det ikke ble betalt skatt av profitt, som et irlendisk selskap STTF Ltd har fått for sin tjeneste i 1996, og i 1997 i summen av 1 118 505 US D. Selskapet ble pålagt å betale unndratt skatt, i tillegg til at den ble ilagt bot for ulovlig opptreden.

Selskapet STTF Ltd har påklaget denne avgjørelsen. Saken kom opp til behandling hos Høyeste Arbitrazdomstolene i Russland.

Høyeste arbitrazdomstolene viser i sin avgjørelse til Grunnlovens art.15, p.2 art. 23 lov om grunnlaget av skattesystemet i Russland.*, hvor det er fastslått at hvis internasjonale avtaler mellom Russland og andre land inneholder andre regler enn de som er lovfestet i det russiske skatteregelverket, så skal reglene i internasjonale avtaler gå foran.

⁶TRA 1998-05-26-4

⁷ Se artikkel 15

Russland har inngått an skatteavtale med Irland i 29.04.94, som ble ratifisert i loven av 24.04.95 N 54-FZ. Etter denne avtalen gjelder det spesielle regler for skatteleging av irlendske juridiske personer i Russland.

Domstolene kom til at avgjørelser i tidligere instanser skal regnes som ulovlige og ubegrunnede, og de sendte saken til ny behandling hos Føderale Arbitrazdomstolene Dalnevostocnogo okruga, hvor STTF Ltd har fått medhold i sin påstand.

Fra avtalens fortale fremgår det at avtalen skal fremme investeringer mellom Norge og Russland, samt garantere for investeringer som innbyggere i det ene landet gjør i det andre. Hver avtalepart vil på sitt territorium gi investeringer foretatt av investor tilhørende den annen avtalepart en ”rettferdig og rimelig behandling.”⁸

Artikkel 2 inneholder legale definisjoner på utenlandsk investor og utenlandske investeringer.

I artikkel 3 har avtalen bestemmelse om en ”bestevilkårklausul”* som tilsier at behandlingen av investorer fra det andre avtalelandet ikke skal være dårligere enn det investorer fra andre land opplever. Dette er den viktigste og mest sentrale artikkelen i avtalen. Denne avtalen gir også hjemmel for garantiordning for utenlandske investorer.

Etter artikkel 4 vil investorer tilhørende den ene avtalepart gis en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som gis investorer tilhørende enhver tredjestat med hensyn til tilbakebetaling, skadeerstatning, erstatning eller andre former for vederlag i tilfelle når investeringer på den annen avtaleparts territorium lider tap i følge som krig, annet væpnet konflikt, nasjonalunntakstilstand eller andre lignende hendelser.⁹

⁸ Jeg vil ikke gå nærmere på det på grunn av at dette faller utenfor oppgavens avgrensning

Avtalen i artikkel 6 garanterer rett for investorer til utførsel av alle opptjente inntekter i et av landene, når investorene har oppfylt alle sine skatteforpliktelser.

Bestemmelser om garantiene for utenlandske investorer finnes også i det russiske nasjonale lovverket.

I mars 1996 ble det underskrevet en avtale om handel og økonomisk samarbeid mellom Norge og Russland.¹⁰ Avtalen slår blant annet fast at handelen mellom landene skal skje i henhold til regelverket i WTO, og slik at partene innrømmer hverandres bestevilkårsbehandling. Avtalen bestemmer også behandlingsmåter i tilfelle av dumpinganklager, og den har bestemmelser om enkelte andre handelsøkonomiske samarbeidsfelter.

Russland og Norge har også inngått en overenskomst til unngåelse av dobbelbeskatning og forebyggelse av skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt og formue.¹¹ Denne avtalen tar sikte på å hindre dobbelbeskatning og forebygge skatteunndragelser.

1.3.2 Russiske rettskilder.

Utenlandske investeringer reguleres i en rekke russiske lover, forskrifter og dekreter. Disse danner til sammen lovgrunnlaget for investeringsregimet i landet.

Artikkel 8. i Russlands grunnlov fastslår et felles økonomisk marked, fri bevegelse av varer, tjenester og kapital, stimulerer til fri konkurranse og forretningsvirksomhet, og har bestemmelser om vern av formuerettigheter.¹²

⁹Unntakene fra dette er blant annet frihandelsavtaler samt tollunioner som inngås mellom land, se St. prp nr. 65(1993-94), s. 31

¹⁰ Avtale mellom Norge og Russland om handel og økonomisk samarbeid TRØA 1996-03-26-

Russlands Sivillovbok regulerer rettsforholdet mellom russiske og utenlandske fysiske og juridiske personer.¹³ Sivillovboken fastslår en del privatrettslige prinsipper, som likestilling for alle subjekter, privatlivets og eiendomsrettens ukrenkelighet samt prinsipper for gjenopprettelse av krenkende rettigheter.

Sivillovbokens formål er rettet mot frihet for forretningsvirksomhet i Russland. Målsetningen er å skaffe gode betingelser for utviklingen.

Jordlovboken er også sentral. Ifølge artikkel 3 kan utlendinger ikke eie grunn i Russland, unntatt når det skjer gjennom privatisering av statlig eiendom.¹⁴

Skattelovboken inneholder regler om beskatning av utenlandske investorer i Russland.¹⁵ Det russiske skattesystemet er innfløkt og komplisert, og utgjør et viktig hinder for etablering av bedrifter. For det første er det mange skatter i Russland. For det andre er det høy skattebyrde. For det tredje kan lokale og regionale myndigheter ilegge egne skatter. Utenlandske bedrifter nyter enkelte unntak fra beskatning i Russland. Dette gjelder på skatt på investeringer, skatt på overskudd i en periode etter etablering samt spesielle skattefrie soner.¹⁶

Tolloboken regulerer rettsforhold som er rettet mot økonomisk vern av den russiske statsgrensen via tollorganer.¹⁷ Tollorganene administrerer bevegelse av varer, tjenester og personer over grensen, samt typer og omfang av tollavgifter og regler om straff ved brudd av denne loven.

¹¹ Overenskomst mellom Norge og Russland til unngåelse av dobbelbeskatning og forebyggelse av skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt og formue TRA 1996-03-26-2

¹² Konstitucija Rossijskoj Federacii, prinjata vsenarodnim golosovaniem 12 dekabnja 1993 goda.

¹³ Grazdanskij kodeks Rossijskoj Federacii, cast pervaja ot 30 nojabrja 1994 goda N 51-FZ

Grazdanskij kodeks Rossijskoj Federacii, cast vtoraja ot 26 janvarja 1996 goda N 110- FZ

¹⁴ Zemelnij kodeks Rossijskoj Federacii ot 25 okt. 2001g. n 136-FZ

Lov om utenlandske investeringer i Russland¹⁸. Reglene i denne loven har som hovedformål å beskytte utenlandske investorer.¹⁹

Disse reglene får anvendelse på virksomhet som befinner seg innenfor Russlands statsterritorium.

Med ”statsterritorium” menes Den Russiske Føderasjons territorium, som innbefatter landterritorium, indre farvann og sjøterritorium, samt den kontinentalsokkel der den russiske staten i samsvar med folkeretten utøver suverene rettigheter og jurisdiksjon med hensyn til leting og utnyttelse av naturressurser.²⁰

Lov om utenlandske investeringer har som hovedformål å hindre diskriminering av utenlandske investorer. Dette fremgår av lovens forale og er fastslått i artikkelen 4.²¹

1.3.3 Rettspraksis.

Det foregår en debatt i russisk teori om rettspraksis er en av rettskildene i Russland.²² Etter Sivillovboken er ikke rettspraksis noen rettskilde, selv om i art.93 Grunnloven har anerkjent domstolene som statsmakt.

Etter russisk lovverk kan investeringstvister bringes inn for russisk rett.²³ Det oppstår flere hundre investerings konflikter hvert år.

¹⁵ Nalogovij kodeks Rossijskoj Federacii cast 1 ot 1ijulja 1998 n 146-FZ

Nalogovij kodeks Rossijskoj Federacii cast 2 ot 5 avgusta 2000 N 117-FZ

¹⁶ Se avsnitt 3.2.2 i avhandlingen

¹⁷ Tamozennij kodeks Rossijskoj Federacii ot 28 maja 2003 g. N 61-FZ

¹⁸ Zakon ob inostrannih investicijah v Rossijskoj Federacii ot 25 ijunja 1999

¹⁹ Det gis definisjon av utenlandsk investor i fremstillingen i avsnitt 2.3.1

²⁰ Se russisk juridisk leksikon (juridicheskij enciklopedicheskij slovar) s.392

²¹ Se avsnitt i 4 fremstillingen

Uenighet mellom partnere i samforetak (joint venture) er den vannligste grunnen til å reise søksmål hos russiske domstoler. Norske selskaper har flere ganger vært parter i slike saker i Russland.

Utenlandske investorer skal stort sett ha hatt god erfaring med russiske domstolene.²⁴ Utlendinger skal ha vunnet omtrent 2/3 av de saker de har brakt inn for dem. Hensynet til rettferdighet slår gjennom hele russiske lovverket. Utlendinger får samme saksbehandling i retten, som russiske statsborgere.

Videre i fremstillingen vil jeg redegjøre for noen rettssaker som ble behandlet hos arbitrazhdomstolene i Russland.²⁵

Regelverket om utenlandske investeringer er omfattende. Jeg vil gå nærmere på enkelte bestemmelser i forskjellige lover og dekreter, men vil konsentrere meg om behandling av den russiske loven om utenlandske investeringer av 9. juli 1999. Dette er hovedrettkilden på dette området. Hensynet til utenlandske investorer vil stå i fokus.

Jeg skal ikke ta opp spørsmål som gjelder særskilte bestemmelser i regionale og lokale lover, og vil henvise bare til russisk lovverk på føderalt nivå.

Det russiske lovverket gir adgang for å utøve investerings virksomhet både for fysiske og juridiske personer. Fremstillingen begrenses til å behandle de bestemmelsene som gjelder juridiske personer.

²² Lazareva (1994).s.129-134

²³ Se avsnitt 4.11 i avhandlingen

²⁴ St. Petersburgstimes den 17. februar 2001

²⁵ Se avsnitt 1.3.1 og avsnitt 2.3.2 samt avsnitt 3.2.1 og 4.11 i fremstillingen

1.4 Problemstilling

Formålet med avhandlingen er å gi en oversikt over den beskyttelsen, som norske investorer kan finne i russisk lovverk, med utgangspunktet i den gjeldende russiske loven om utenlandske investeringer.

Noen av de viktigste spørsmålene man står overfor når man vil plassere kapital i utenlandske prosjekter er disse:

Hvilket regelverk finnes på dette området?

-I hvilken grad beskytter de utenlandske investorer?

hva skal man gjøre hvis partnere eller myndighetene opptrer i strid med lov og rett?

hvilke regler gjelder for saksbehandling i forskjellige organer?

Disse spørsmålene er spørsmålene som reises i denne avhandlingen.

1.5 Viderefremstilling

Fremstillingen er bygd opp slik:

Etter en innledende beskrivelse om emne i kapittel 1 vil jeg i kapitel 2 gi kort oversikt over hvem loven om utenlandske innvestringer av 25. juni 1999 gjelder for, og se på hva definisjon på utenlandske investeringer innebærer.

Kapittel 3 vil dreie seg om hovedprinsippet etter artikkel 4 i denne loven, som går på at det legale investeringsregimet for utenlandske investorer ikke skal være strengere enn det regimet som gjelder for innenlandske investorer. Dette er det sentrale i avhandlingen. Jeg vil også redegjøre kort for begrensende tiltak som den russiske staten setter i gang for utlendingers investerings virksomhet.

Etter denne vil jeg i kapittel 4 behandle garantier som er fastslått i loven. Dette er viktig i fremstillingen. I 5 kapittel vil jeg ta opp spørsmål om hvilke mangler det russiske regelverket om utenlandske investeringer har, og hvilke perspektiver russiske myndigheter har på dette området

Kapittel 2

Lovens legale definisjoner

2.1 Historikk

I det meste av Sovjetperioden var utenrikshandelen sterkt sentraldirigert, og utenlandske bedrifter var avskåret fra aktivitet på det sovjetiske markedet. Etter at Gorbatsjov ble generalsekretær i det sovjetiske kommunistpartiet ble det endret.

13. januar 1987 vedtok Sovjetunionens ”ministerråd” Regulering om etablering og virksomhet av utenlandske bedrifter gjennom Joint Ventures.²⁶ Denne reguleringen tillot utenlandske investeringer, men bare når det skjedde i form av ”Joint Ventures”, som var organisasjoner stiftet etter avtale mellom sovjetiske statsbedrifter og utenlandske partnere.

Det krevdes minst 51 prosent sovjetisk kapital og sovjetisk ledelse i selskapene.

Heleide utenlandske selskaper med utenlandsk ledelse ble først godkjent i Presidentsforordning av 26.10.1990.²⁷

²⁶Postanovlenie Soveta Ministrov SSSR ot 13 janvarja 1987 goda (Sobranie postanovlenij pravitelstva SSSR, 1987 N8 st.35, N 9 st. 40)O porjadke sozdanija na territorii SSSR i dejatelnosti sovместnih predprijatij s uchastiem sovetskih organizacij i firm iz kapitalisticheskikh razvivajuchihsja stran).

²⁷ Ukaz Presidenta SSSR ot 26.10.1990 Vedomosti S`ezda Narodnih deputatov SSSR i Verhovnogo Soveta SSSR ,1990, N 44

Deretter kom Lov om utenlandske investeringer fra 4. juli 1991²⁸. Loven innebar en betydelig liberalisering av mulighetene for utenlandske selskaper til å drive forretninger i Sovjetunionen. Utlendinger fikk anledning til å investere i Russland gjennom samarbeid med russiske partnere, etablering av egne heleide selskaper, etablering av underavdelinger i Russland eller kjøp av eierandeler i russiske selskaper.

Loven hadde bestemmelser om stiftelse, registrering og opphør av foretak med utenlandske investeringer, om valutatransaksjoner, beskatning, tollavgifter, deltakelse i privatisering og kjøp av verdipapirer²⁹. Parallelt ble det inngått mange internasjonale avtaler om beskyttelse av utenlandske investeringer.

Kuppet i 1991 og den påfølgende oppløsningen av Sovjetunionen markerte et skille mellom forsiktige reformer under Gorbatsjov og de gjennomgripende reformene som fulgte senere. Regelverket har endret seg vesentlig da Dumaen vedtokk ny Tollovbok, ny Skattelovbok, ny Sivillovbok , lov om statsregulering av utenriks forretningsvirksomhet samt flere andre lover og forskrifter.³⁰

Med bakgrunn i dette ble det nødvendig å vedta en ny lov om utenlandske investeringer.

2.2 Lov om utenlandske investeringer fra 25. juni 1999.

Lov om utenlandske investeringer³¹ i Russland ble vedtatt av den Russiske Dumaen³² den 25. juni 1999.

²⁸ Zakon SSSR o inostrannih investicijah ot 4 ijulja 1991

²⁹ Butler i Russian Law (1999) på s.604-626 gir redegjørelse av denne loven

³⁰ 1. januar 1991 ble det også mulig for Joint Ventures å veksle inn opptjente rubler til valuta for å hente hjem opptjent profitt. Tidligere måtte Joint Ventures i Sovjetunionen være selvforsynte med valuta, se Jeffries

³¹ Zakon o inostrannih investicijah v Rossijskoj Federacii ot 25 ijunja 1999

³² høyeste lovgivende organ i Russland.

Loven består av 28 artikler. Reglene i denne loven må hovedsakelig ses på som midler for å tiltrekke utenlandske investorer, og for å sikre at markedet i området fungerer så bra som mulig. Dette er fastslått i lovens forale.

Av lovens artikkel 1 fremgår det at loven har to unntak som tilsier hvilke virksomheter faller utenfor lovens virkeområde.

Det første unntaket er at loven ikke regulerer rettsforhold som oppstår ved investeringer i banker, andre kreditt organisasjoner og i forsikrings selskaper. Disse omfattes av særskilte lover.³³

Neste unntak etter art.1 er at loven bare anvendes på kommersielle organisasjoner, som gjennomfører deres forretningsvirksomhet for å få profitt. Kommersielle organisasjoner som jobber innenfor utdanning og religion ligger utenfor lovens område.

For at man skal få beskyttelse etter denne loven noen vilkår må være oppfylt. For det første må man ha status som utenlandsk investor i sitt land, Og for det andre er at dens virksomhet skal være rettet mot investeringer.

Jeg vil behandle disse vilkårene videre i fremstillingen

2.3 Hvem loven gjelder for.

Denne loven regulerer rettsforhold som er rettet mot utenlandske investorer i Russland. Når noen defineres som utenlandsk investor betyr det at han har rett til alle fordelaktige betingelser og garantier som er fastslått i loven.

³³f. eks i den russiske loven om banker og bankvirksomhet

2.3.1 Utenlandsk investor

Etter Art. 2, 2.ledd:

Utenlandsk investor er utenlandsk juridisk person, utenlandsk organisasjon, utenlandsk statsborger, person uten statsborgerskap (statsborgerskapløs person), internasjonal organisasjon, utenlandsk statsborger.

Det vil si enhver fysisk person som etter lovgivning er dens borger og enhver juridisk person som er registrert eller opprettet på territorium i samsvar med dens lovgivning forutsatt at den fysiske eller juridiske person etter lovgivning har tillatelse til å foreta investeringer på den anna avtalepartsterritorium.

Utenlandsk investor kan investere i Russland gjennom samarbeid med russiske partnere, gjennom etablering av egen virksomhet, gjennom underavdelinger i Russland eller gjennom kjøp av andeler i russiske selskaper, kjøp av bedrifter, anlegg og utstyr.

Investor har rett til å bestemme over omfang, former og effektivitet av investeringer, kontrollere disponering av dem, eie, bruke å bestemme over resultatene av investeringer, kan overføre sine rettigheter og plikter til andre fysiske og juridiske personer.

2.3.2Hvilke typer

Loven gir adgang til etablering av tre typer for utenlandske investeringer: utenlandske foretak som eies 100 prosent av utenlandske interesser, Joint Ventures mellom utenlandske og russiske interesser og representasjonskontorer.

Joint Ventures.

Det er mange bedrifter som velger Joint Ventures som organiseringsform for sin satsing i Russland. En russisk partner kan bidra med kontakt med myndighetene og kunder, og bidra til mindre risikoeksponering.

Sak N 351/1993 ble brakt inn for høyeste arbitrazdomstol i Russland. Saksøker gikk ut fra et samforetak, og krevde fra saksøkte tilbakeføring av bygning, som var hans investering i foretaks grunnkapital.

I saksøktes innsigelse ble understreket at han er eier av bygningen etter det russiske lovverket og foretaks stiftelsesdokumenter. I vedtekten var det ikke fastslått at formuesgode, som er en investering i grunnkapital skal tilbakeføres i naturen, men stod at det må tilbakeføres pengebeløp som formuegodets markedsverdig den dagen, når partneren vil gå ut av foretaket. Saksøkeren fikk ikke medhold.

Heleide.

Flere norske bedrifter har imidlertid hatt uheldige erfaringer med sine russiske partnere.³⁴ Dette reduserer verdien av å velge å gå sammen med russiske interesser. Derfor stifter de heleide foretak med 100 prosent utenlandsk kapital.

For Russlands økonomi er det veldig nyttig å ha mellomstore og små foretak, som tilfører utenlandsk kapital i bransjer som har ikke viktig strategisk betydning for landet.

Representasjonskontorer.

Representasjonskontorer kan imidlertid formidle eller etablere kontakt mellom det norske selskapet og russiske forretningsforbindelser og myndigheter. Hensikten til å opprette representasjonskontorer kan være også å observere og sondere i russiske markedet.

³⁴ se Dagens Næringsliv 10. januar 1996. Forest Finance satsing i de russiske sager har endt i total fiasko. Det norske selskapet trakk seg ut og tapte 40 millioner kroner. Selskapet har vært utsatt for ren terror av den russiske mafiaen. SND har satset 2,5 millioner kroner i egenkapital på prosjektet. Totalt er det 15 millioner kroner i kapital i Forest Development, som ble tapt av aksjonærene. Selskapet eide 61 % av det russiske prosjektet Forest Finance. Her er Orkla nest størst med 37,5 %.

Regler om etablering, utøvelse og opphør av virksomhet for selskaper med utenlandske investeringer finnes i Sivillovboken i kapittel 2 fra artikkel 48 til 61. Den fastslår hvilke rettigheter og forpliktelser de har. Og videre inneholder den bestemmelser om hvilken organisasjonsform selskapene kan ha (blant annet åpent aksjeselskap, lukket aksjeselskap, selskap med begrenset ansvar).

Det Russiske regelverket gir adgang for utenlandske investorer til å opprette selskaper i alle organisasjonsformer. Jeg vil ikke gå nærmere på de formene. Det ville imidlertid innebære en betydelig utvidelse av fremstillingen å gå inn på disse regler

2.3.3 Utenlandske investeringer.

Artikkel 2. 3 ledd inneholder legaldefinisjon av utenlandske investeringer.

Denne artikkelen kan oversettes slik:

”Utenlandsk investering er en plassering av utenlandsk kapital i objekt av forretnings virksomhet som befinner seg innenfor Russlands territorium i form av formuerettslige og ikke formuerettslige goder for å øke kapitalen.”

(Unntak: forbudt eller begrenset)

Det vil si at dette er utenlandske midler i alle former som er innført fra en stat og plassert i foretak på en annen stats territorium. Slik at dersom utlendinger vil nytte godt av bestemmelsene som det russiske lovverket gir må vedkommende investere i et russisk selskap, det vil si selskap som er opprettet etter russisk rett og har sette i Russland.

Et underskudd på driftsbalansen overfor utlandet utgjør definisjonsmessig utenlandske investeringer i et land.

2.3.4 Hvilke typer

Ifølge økonomisk teori har man i hovedsak tre typer investeringer³⁵ Jeg går kort gjennom dem her:

1. Direkte investeringer:

Direkte investeringer gir eierandeler i investeringsprosjekter og rett til å delta i styringene med prosjektene. Avkastninger av investeringer som regel avhenger av hvor profitabelt prosjektet er.

2. Portefølje investeringer:

Porteføljeinvesteringer betegner kjøp av mindre aksjeposter i bedrifter. Ofte vil porteføljeinvesteringer innebære passivt eierskap som gir ikke mulighet for kontroll Investeringer som er færre enn 10- 20 prosenter hører til portefølje investeringer, større investeringer betegnes som direkte investeringer.

3. Andre investeringer (lån, kreditt):

Lån gir ikke eier andeler i prosjekter og ikke rettigheter til å styre prosjektene utover det som bestemmes i avtalen om lånet. Lån skal i regelen betales tilbake uavhengig av hvor profitabelt prosjektet er. Alle selskap med utenlandske investeringer kan velge mellom de ovenfor nevnte typene av investeringer.

2.3.5 Hvilket omfang

I den russiske juridiske teorien gis oversikt over investeringsformer. Utenlandske investorer kan investere i ³⁶

-fast eiendom og løsøre og andre eiendomsrettigheter, som pant i fast eiendom, samt leierettigheter og penger

³⁵ Kireev (1997)

³⁶ Boguslavskij (1994)

-aksjer, obligasjoner, bankinnskudd og alle andre former for eierandeler i selskaper eller foretak

- krav på penger som er benyttet til å skape økonomisk verdi, eller krav på enhver ytelse i henhold til kontrakt som har en økonomisk verdi

-forretningskonsesjoner i henhold til lov eller kontrakt, herunder konsesjon om letting etter, foredling eller utnyttelse av naturressurser

- rett til resultater av intellektuell virksomhet, som opphavsrett til åndsverk, rett til å patentbære oppfinnelser, rett til varemerker, good will, knowhow, nyttige modeller, rett til teknologier og informasjon.³⁷

Oversikten over utenlandske investeringer er ikke fullstendig, siden de omfatter alle former for formuesverdier som utenlandske investorer kan plassere i Russland.

Det vil si at i utgangspunktet er alle sektorer åpne for investeringer fra utlandet. Men artikkel 4 1 ledd inneholder begrensning for investeringer , som ikke oppfyller miljørettslige krav, hygieniske normer og andre normer.³⁷ De skal heller ikke volde skade på rettigheter og interesser til fysiske og juridiske personer.

³⁷Se Dmitrieva (2002)

³⁸ Se avsnitt 3.3 i fremstillingen

Kapittel 3

Hovedprinsipp etter artikkel 4 1. ledd

3.1 Innledning

Det gjeldende lovverket gir alle utenlandske juridiske og fysiske personer adgang til å investere i Russland. Det rettslige regimet for utenlandske investorer skal ikke være strengere enn det regimet som gjelder for russeres egne investeringer i hjemlandet. Myndighetene kan innføre restriksjoner på utenlandsk aktivitet i noen bransjer og geografiske områder når spesielle hensyn tilsier det (forsvar, sikkerhet, opprettholdelse av ro og orden, helse, miljø og kulturarv).

3.2 Hva innebærer dette prinsippet

Prinsippet er sentralt og er et nødvendig vilkår for et integrert felles marked.

Dette er opprinnelig et folkerettslig prinsipp som sier at stater skal være lojale mot alle avtaler de har inngått. Regelen er begrunnet i hensynet til utenlandske investorer.

Det investerings legale regimet er de like rettslige betingelser for virksomhet for russiske og utenlandske statsborgere.³⁹

Der er ikke forskjellsbehandling mellom utenlandske og innenlandske investorer i forbindelse ved registrering, med å velge selskapsformen, ved privatisering, ved skattelegging, eller ved bruk av fordelaktige betingelser. Dette gjelder også med hensyn til å få tilgang til finansielle arbeids og vitenskapelige og tekniske ressurser i landet.

Utlendinger har rett til å åpne rubelkonti i Russland på same måte som landets innbyggere. Alle som driver utenrikshandel har rett til tilgang på utenlandske valuta.

³⁹Boguslavskij (1994)

Legale regler diskriminerer ikke mellom utenlandske og innenlandske investorer. De legger få begrensninger på etablering av en rekke investeringsmidler, og sikkerhetsinstrumenter.

3.2.1 Registrering

Lov om statsregistrering av juridiske personer og fysiske person, som er fullstendig næringsdrivende fastsetter vilkår og ordning for registrering av juridiske personer i Russland⁴⁰. Blant annet for foretak med utenlandske investeringer. Etter denne loven skal alle juridiske personer meldes til statsregister.

Etter art 1 er statsregistrering av juridiske personer definert som virksomhet av kompetent organ (utøvende makt). Dette består av innføring i statens register av informasjon om stiftelse, omdanning og opphør av juridiske personer.

Rett til å drive virksomhet vinnes fra den dag når slik informasjon innføres i register. Denne retten opphører fra den dag faktisk bruk opphører. Å få status som juridisk person innebærer at den kan inneha rettigheter og pådra seg forpliktelser.

Denne loven gir ikke rett til juridiske personer å utøve virksomhet før dens registrering. For å kunne påberope seg rettighetene i Sivillovboken, for eksempel til å være part i en avtale, må man være registrert som et rettssubjekt, det vil si i samsvar med lov om statsregistrering for juridiske personer.

Sak N 364/1993, som var behandlet av Internasjonal Voldgiftsrett tjener som illustrasjon på hvilke konsekvenser det kan få ved brudd på lovens forbud om utøvelse av virksomhet for uregistrerte foretak.

Spørsmålet var om gyldigheten av avtalen som ble inngått av et samforetak (Joint Ventures) før dens registrering.

⁴⁰Zakon o gosudarstvennoy registracii juridicheskikh lic i individualnih predprinimatelej ot 08.08.2001 N 129-FZ Voldgiftsdomstolene har kommet til at på det tidspunktet da avtalen ble inngått Joint Ventures var ikke registrert og derfor hadde ikke rett til å inngå en slik avtale. De besluttet at avtalen var inngått i strid med de kravene som Sivillovbok fastsetter, og derfor er ugyldig.

Den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for opprettelsen av heleide utenlandsk foretak eller Joint Ventures vil være et stiftelsesdokument.

Artikkel 2 tilsier at registrering utøves av forvaltningsorganer som er tildelt kompetanse etter Den russiske Grunnlovboken.

Kapitel 11 inneholder bestemmelser om hvordan innføring i statens register for registrerte juridiske personer skjer. Registeret inneholder informasjon om firmaets navn, organisasjonsform, adresse, størrelse av grunnkapitalen og informasjon av alle

gitte tillatelser. I tillegg til opplysninger om på hvilken måte ble det opprettet som juridisk person (ved å danne en ny juridisk person eller ved omdanne en som allerede registrert). Den inneholder også informasjon om ledere i selskapet, kopier av stiftelsesdokumenter, registrerings dato, og på hvilken måte skal skje opphør. Registrering foregår både på papir og elektronisk.

Dette registeret er statens informasjonsressurs.. Registeret er tilgjengelig for alle. Man kan få all informasjon fra registeret unntatt passnummeret til fysiske personer og deres identifikasjons skattnummerere mot vederlag, jfr. Artikkel 7. Hensynet bak dette er at utenlandske investorer skal samarbeide med registrerte foretak.

Lovens kapittel 3 inneholder bestemmelser om ordning av registrering. Det fremgår av artikkel 8 at registrering skal skje i løpet av fem dager etter søknaden er mottatt. Dokumenter som må fremlegges etter lovens artikkel 12 er søknad om registrering, beslutning om stiftelse, stiftelsesdokumenter, attest fra utlandet at firma har status som juridisk person etter dens lands lovgivning og kan foreta investeringer i utlandet, og kvittering om betaling av statens avgift for registrering.

Artikkel 18 regulerer registrering i tilfelle omdanning og forandringer i stiftelsesdokumenter. Firma må gi beskjed i løpet av de tre første dager etter omdanning. Med omdanning menes det enhver endring eller opphevelse av den rettslige disposisjon som danner grunnlaget for registrering etter dens vedtekter. Loven legger til at kompetansen til å omdanne juridisk person tilligger registreringsorganer etter søknad fra oppretteren.

Artikkel 23 fastslår at registreringsorganer kan nekte registrering. Det gis avslag på grunn av hvis det er fremlagt feil dokumenter og hvis søknaden er fremlagt på feil sted.

Etter artikkel 2 4 har juridisk person rett til å kreve erstatning ved feil saksbehandling.⁴¹

Artikkel 26 hjemler at registrerings organ har rett til å kreve i retten opphør for utøving av virksomhet av utenlandske investorer i tilfelle når de bryter loven ved stiftelse av juridisk person eller ved utøvelse av dens virksomhet.⁴²

Registrering som Joint Ventures og heleide utenlandske selskaper innebærer det samme lov-og regelverket for bedrifter, mens representasjonskontorer ikke har anledning til å drive aktivitet som generer inntekt

Systemet for adgang for investerings kapital for utenlandske selskaper reguleres i Dekret om ordning for opprettelse og utøving av virksomhet i SSSR for utenlandske representasjonskontorer.⁴³

Etter dekretens artikkel 2 skal følgende vilkår være oppfylt for at utenlandsk firma kan påberope seg rett å etablere representasjonskontor i Russland:

⁴¹Se avsnitt 4.4 i fremstillingen.

⁴²Semiusov (2001)

⁴³Polozhenie o porjadke otkritija i djatelnosti v SSSR inostrannih predstavitelstv. Postanovlenie Soveta ministrov SSSR nom. 1074 (Sobranie postanovlenij Sovmina n.1 1991 g)

- russiske foretak skal være interessert i samarbeid med den
- den må ha kjent navn i sitt land og i tillegg til i verdens marked
- den må ha gode referanser fra russiske partnere
- må ha stor vareomløp i russiske selskap.

Akkreditasjon innebærer ikke stiftelse av en ny juridisk person. For å få status som presentasjonskontoret er det nok å ansette en representant og gi til ham en fullmakt. Hensynet med akkreditasjon er å skaffe bra investeringsklima i landet uten å miste statskontroll. Dette hjemlet også i overnevnte Dekreten.

Etter artikkel 3 følger bestemmelser om hvilke målsetninger som må være oppfylt av representasjonskontoret for å få akkreditasjon i Russland. Dette er effektivt samarbeid og felles støtte på handels, økonomiske, finansielle, vitenskapelige, tekniske, transport, turist og andre områder.

I tillegg er det letting etter muligheter for videre utvikling til slik samarbeid, fordyping og forbedring av dette gjennom inngåelse av forretningsavtaler.

Artikkel 1 gir oversikt over de forvaltningsorganene, som utsteder akkreditasjon. De kalles for akkreditasjonsorganene. Dette er Handelskammeret eller Registreringskammeret ved økonomiministeriet.

Artikkel 5 innebærer at for å få akkreditasjon skal legges fram følgende dokumenter: en søknad, vedtekter, registreringssertifikat, kopi av referat fra møtet der beslutningen for etablering av representasjonskontoret ble tatt, driftsregler for representasjonskontoret, en bankerklæring som forteller om foretaks betalingsevner og to anbefalingsbrev fra russiske forretningsforbindelser.

Artikkel 14 gir bestemmelser om dens virksomhetens opphør. Den finner sted ved utløp av tillatelsens frist, likvidering av utenlandsfirma, i tilfelle når internasjonal avtale avvikes. Akkreditasjonsorganene kan ta beslutning om likvidasjon av representasjonskontoret når firmaet bryter de betingelser de har fått tillatelse til på.

Målet ved akkreditasjon er å hindre adgang for utenlandske investering fra utenlandske firmaer, som har gått konkurs eller firmaer som ikke eksisterer.

Det er også viktig å registrere faktum av investeringer: registrering av kapitalplassering, registrering av en handelsavtale, registrering av aksjekjøp. Dette er statsregulering av utenlandske investeringer.⁴⁴

3.2.2 Privatisering

Privatisering er en avståelse av statlig eie til private foretak mot betaling. Det rettslige grunnlaget for privatisering er den russiske loven om privatisering i Den russiske føderasjonen.⁴⁵

Privatisering i liten skala omfatter forretninger og mindre bedrifter . Disse ble solgt gjennom auksjoner og anbud som er åpne for russere og utlendinger via det ble gitt tillatelse til dette fra lokale myndigheter.

Privatisering i store skala omfatter større statseide bedrifter

Noen sektorer er unnlatt for privatisering, og for noen kreves en spesiell tillatelse.⁴⁶

Loven hjemler forbud mot utenlandsk deltakelse i privatisering av foretak av spesielle lukkede deler av landet av sikkerhetsmessighensyn og fastsetter restriksjoner på utlendingers deltakelse i privatisering. Etter denne loven er følgende restriksjoner på utlendingers deltakelse:

⁴⁴ Se Dmitrieva(2002) og Fedoseeva(1999)

⁴⁵ Zakon O privatizacii gosudarstvennogo imuchestva i ob osnovah privatizacii municipalnogo imuchestva v Rossijskoj Federacii ot 21 iulja 1997.

⁴⁶ Privatizacija: Kommentarii v voprosah i v otvetah. Dokumenti i materialy.(1992)

2. at det kreves godkjenning fra de føderale myndighetene for utenlandsk deltakelse i privatisering av energi- og brenselproduksjon, gruvedrift, utvinning av edle metaller, militær produksjon av radioaktivt materiale.

3 at det kreves godkjenning fra de lokale eller regionale myndigheter ved utenlandsk deltakelse i privatisering av små bedrifter færre enn 200 ansatte

Etterretningstjeneste FSB kan råde myndighetene til å begrense utenlandsk deltakelse i privatisering av andre deler av næringslivet.

I prinsippet skal utenlandske foretak og Joint Ventures betale de samme skattene som det nasjonale næringslivet.

Men det er imidlertid flere skattemessige ordninger som skal gjøre det attraktivt for utlendinger å investere i Russland. Disse ytelser er et fungerende middel til å motivere mennesker til å foreta handlinger som myndighetene anser ønskelige. Man ofte oppnår mer ved å belønne ønsket atferd enn ved å straffe uønsket, og har i stadig større utstrekning tatt i bruk økonomiske støtteordninger som påvirkningsmidler.

Foretak som driver produksjon med minst 30 prosent utenlandsk eierskap og som har verdig på minst ti millioner USD , er unntatt fra føderal skatt de to første årene etter registrering. Derfor er det lønnes seg å omregistrere foretak hvert annet år.

I tillegg blir varer som importeres til Russland som bidrag til etablering av utenlandske bedrifter ikke ilagt merveravgift⁴⁷. Dette gjelder i et år etter registrering. Disse varer har også rett til fri innførsel i landet⁴⁸

⁴⁷I samsvar med Postanovlenie Pravitelstva RF 23. juli 19996 n 883 ob osvobozhdenii bbozimih investicionnih tovarov ot tamozhennih platezhei

⁴⁸Zakon o naloge na dobavleniju stoimost v Rossijskoj Federacii st.5

3.2.3 Konsesjoner

I en rekke bransjer, som er av stor betydning for det russiske næringslivet, organisasjoner ,store og mellomstore bedrifter ,som kan dominere på det russiske markedet må søke om konsesjon.

Det gjelder i første rekke finansielle tjenester som bank og forsikring, men totalt er 70 ulike aktiviteter underlagt krav om lisensiering på føderale, regionale og lokale nivå. Det er bestemt at forsikringsselskap ikke kan ha mer enn 49 prosent utenlandsk kapital. Etablering av utenlandske banker krever godkjenning fra Sentralbanken. Utlendinger kan ikke drive vakselskaper eller registreres som privatdedektiver. Utenlandske

individer kan heller ikke etablere massemedia –bedrifter. Og utlendinger kan ikke drive kommersiell fiske i Russland.

Det lar seg hevde at slike regler virker begrensende på muligheter til å etablere seg i Russland. Men de fleste vestlige analytikere anerkjenner den russiske statsbehov for i større grad kontrollere private virksomhet i strategiske sektorer.⁴⁹

Konsesjonsordninger knytter seg direkte til å utøvelse av bestemte typer av næringsvirksomhet. De reguleres i den russiske loven om konsesjoner⁵⁰. Alle som fyller lovens betingelser har krav på å få konsesjon. Den som innehar konsesjon har plikt til å følge etter påbud fra konsesjonsorganene. Det er rundt 200 virksomheter som skal lisensieres etter denne loven. Konsesjonsordninger har til formål å føre kontroll med at juridiske personer har de kvalifikasjoner som trenges for å utøve en eller annen virksomhet

.

⁴⁹ Se nettutgave av Finansavisen den 13. oktober 2004

⁵⁰ Закон о лицензировании отдельных видов деятельности от 8 августа 2001 года N 128-FZ

Utenlandske investorer må altså finne seg i å bli utsatt for konkurranse ved at andre gis samme slags tillatelse. Utgangspunktet med konsesjonsordninger er et forbud mot å foreta en virksomhet uten særskilt tillatelse. Forvaltningen kan nekte konsesjon, eller kan gi den for et begrenset tidsrom.

Etter lovens artikkel 13 kan konsesjonen kalles tilbake Vilkåret for det må foreligge et lovbrudd, som påførte skade/krenkelse på rettigheter, lovlige interesser, menneskes helse.statens forsvar og sikkerhet, kulturarv.

I tillegg etter lovens ordlyd kan den trekkes tilbake dersom en konsesjon er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forholdet av vesentlig betydning ,eller erververen overtrer fastsatte vilkår av vesentlig betydning.

Tilbakekall av konsesjon vil skje ved mislighold fra den juridiske personen som har fått tillatelse. Han unnlater for eksempel å oppfylle særskilte plikter som han er pålagt etter denne loven.

I visse tilfeller kan retten til å inneha en konsesjon også fradømmes som straff. Artikkel 25 tilsier at hvis juridisk person ikke legger fram nødvendige dokumenter eller fremlegger dem for sent må straffes.

Konsesjonsorganer har rett til å kreve i retten opphør av konsesjon for utøving av næringsvirksomhet i disse tilfeller.

3.3 Unntak ut av hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen.

Rettighetene etter art 4 gjelder med de begrensningene som er begrunnet ut fra hensynet ”til offentlig orden, sikkerhet og folkehelse, Det er opp til staten å fastsette hva nasjonale hensyn

krever, noe som kan variere med tid og sted ^{.51}

⁵¹Se Dmitrieva (2002)

Myndighetene kan ikke gå lenger i retning av å begrense handlefrihet for utenlandske investorer enn det som er nødvendig av hensyn til det offentlige interesse. Det må med andre

ord være forholdsmessighet mellom de mål det offentlige søker å oppnå og de midler som brukes for å oppnå målet.

Artikkel 18 i loven om utenlandske investeringer fastslår at utenlandsk investor har plikt til å følge påbud som er fastslått i det russiske antimonopol lovverket ^{.52}

Monopol er enerett til å utøve en bestemt økonomisk virksomhet eller en markedssituasjon der det bare opptrer en bedrift på tilbudssiden eller den har dominerende posisjon i markedet.

I tillegg inneholder den begrensninger for konkurranse mellom selskapene på det russiske markedet.

Slike regler er anerkjent i de fleste utviklede land. Hensynet bak disse reglene er å få økonomiske markedet til å fungere så bra som mulig uten å krenke rettigheter av de subjektene som operer på dette markedet.

I den Russiske Dumaen ble det fremsatt til behandling et lovforslag om register om bransjer, produksjon og virksomhet i Russland, som er ikke tillatter eller begrenser utenlandske investeringer.⁵³

Dette lovforslaget består av to lister. I artikkel 3 ble slått fast i hvilke virksomheter er forbudt å investere. Dette er all virksomhet i forbindelse med forskning, bruk, utvikling, produksjon og lagring av atomvåpen, kjemiske og biologiske våpen, militærutrustning, genforskning, narkotiske stoffer.

⁵² Zakon o konkurrencii i ogranichenii monopolisticheskoy dejatelnosti na tovarnih rinkah ot 22 marta 1991

⁵³ Proekt zakona Rossijskoj Federacii O perechne otraslej, rpoizvodstv, vidov dejatelnosti i territorij, v kotorih zaprechaetsjs ili ogranichivaetsja dejatelnost inostrannih investorov

Artikkel 4 gir oversikt over virksomheter som er begrenset ved gjennomføring av investeringsprosjekter, Liste er lang og består av ca 200 virksomheter.

Lovforslaget tilsier at disse begrensningene kan skje i form av at regjering skal bestemme om hvor stor del av grunnkapitalen i bedriften utenlandsk investor maksimalt kan plassere i prosjektet og hvor mye som kan plassere maksimalt i dette investeringsprosjektet . Den kan også bestemme at utenlandsk investor må få en spesiell tillatelse til å drive slik virksomhet.

Denne bestemmelse gjenspeiler den russiske loven om konsesjoner for å utøve bestemt type av virksomhet.

Et restriktivt tiltak kan ikke aksepteres med mindre de russiske myndighetene påviser at de hensyn tiltaket skal ivareta ikke kunne vært oppnådd på en annen og mindre restriktiv måte.

Russland har forbehold seg rett til spesielle tiltak når import av varer skaper spesielle problemer for innenlandske produsenter. Det gjelder anti-dumping tiltak når varer importeres og selges for priser som ligger under normalkostnadene i eksportlandet og spesielle beskyttelsestiltak når import til Russland truer med å skape store skade for russiske produsenter.

Flere varer som eksporteres fra eller importeres til Russland er underlagt krav om lisensiering, blant annet gjelder dette ville dyr, medisinsk materiale, kjemiske produkter og kjernefysisk materiale.

I tillegg kommer det at for en rekke varer krever Russland at spesielle standarder er oppfylt ved import av varer. Disse standardene skal sikre liv, helse, eiendoms ukrenkelighet, miljø, hygieniske standarder og beskytte forbrukernes interesser. Standardene som anvendes er like for produkter av utenlandsk og innenlandsk opprinnelse.

Importerte varer må lisensieres, enten gjennom det russiske sertifiserings system eller ved fremleggelse av sertifikater fra land som Russland har avtaler om godkjenning med.

3.4 Oppsummering

Utgangspunktet er at staten kan fritt fastsette regler for utøvelse av nasjonal næringsvirksomhet ,så lenge det ikke medfører åpen eller skjult diskriminering.

Derfor har myndighetene adgang til å begrense en bestemt virksomhet via å gjøre avhengig av konsesjoner, og det kan fastsettes detaljerte krav til hvordan en næringsdrivende skal drive sin virksomhet.

Selv om slike regler anses som tyngende, vil det ikke være i strid med dette prinsippet.

Kapittel 4

Garantier

4.1 Innledning

Den som gir garanti løftet innestår for at annet rettssubjekt skal foreta eller unnlate visse handlinger.⁵⁴

Etter den russiske juridiske teori defineres garantier som den beskyttelsen som loven gir til utenlandsk investor for å skaffe ufarlig regimet for investeringer.⁵⁵

Alle utenlandske investorer har rett til garantier etter denne loven uansett hvilke typer av investeringer de foretar.

Disse bestemmelser gir inntrykk for statens vilje for å stimulere utenlandske investeringer og at staten vil behandle utenlandske investorer innenfor rettferdig regime med likebehandling

4.2 rett til legal beskyttelse

Etter artikkel 5 skal utenlandsk investor ha full legal beskyttelse i Russland.

Hensynet til vern for utenlandske investorer er sentralt i loven. Utenlandske investorer stiller seg som den svakeste parten ved investeringsavtaler. Derfor er det viktig med garantiordninger.

⁵⁴ se enciklopedicheskij juridicheskij slovar s.60

⁵⁵ se Boguslavskij (1994)

Disse ordninger fungerer i praksis. Rossnorsaken tar for seg spørsmålet om oppfyllelse av rettigheter for et norsk firma,⁵⁶

Den Internasjonale voldgiftsrett ved Handels-og industrikammer i Den russiske føderasjonen har i møter 17. desember 1996 og 12. februar 1997 behandlet søksmål fra et norsk firma Bjørn AS, Tromsø mot russiske AO

Arkhangelskgrazhdanrekonstrukcija og TOO Toro, Arkhangelsk, vedrørende anerkjennelse av Bjørns AS rett til utløsning av andeler tilhørende etablerte bedriften Rossnor sammen med russiske partnere i Arkhangelsk der de norske og russiske interesser hver hadde 50 %.. Bjørn AS investerte 15 millioner kroner som ble brukt til oppbygging av et nytt produksjonanlegg . I tillegg ble det bevilget 6 millioner kroner fra Utenriksdepartementet til prosjektstøtte. ved årsskiftet 1994/1995 ble den norske daglige lederen sparket mens han var på ferie, og siden har ikke det lyktes å komme frem til en løsning på konfliktene mellom russiske og de norske partnere i bedriften. I april 1995 undertegnet partene en intensjonsprotokoll, der de besluttet å avbryte samarbeidet i bedriften. Denne protokollen forutsatt to alternativer for virksomhetens opphør:

- 1) Salg av Bjørn AS`s andel til de russiske deltagere i samforetaket til en pris av 1 000 000 USD.
- 2) Utløsning av Bjørn AS av andelene tilhørende de russiske deltagere i samforetaket til en pris av 700 000 000 USD.

Det oppstod uoverensstemmelser partene imellom ved oppfyllelse av partenes forpliktelser, slik som forutsatt i denne protokollen, og Bjørn AS reiste søksmålet mot de russiske deltagere.

Russiske domstoler mente at behandling av spørsmålet om firma Bjørns rett til utløsning av andeler i Joint Ventures Rossnor fra firmaets russiske partnere er avhengig av innholdet og arten av det dokumentet som ble undertegnet i april 1995 av deltakere i

samforetaket. Ved tolkning av denne protokollen tok voldgiftsretten utgangspunktet i fastlagt rettspraksis og en doktrine om at juridisk kvalifikasjon av en avtale ikke behøver å være avhengig av hva partene har kalt den inngåtte avtalen.

Domstolene besluttet at denne overenskomsten er en avtale om kjøp og salg av formuerettslige rettigheter med oppsettende virkning når det gjelder artikkel 157 i Sivillovboken i Den Russiske Føderasjonen.

Med bakgrunn i overnevnte har voldgiftsretten kommet til den slutning at firma Bjørn AS har oppfylt de krav som intensjonsprotokollen setter og således ervervet rett til utløsning av andelene til de russiske deltagere i samforetaket for et beløp av 700 000 USD.

Den internasjonale kommersielle voldgiftsrett har imøtekommet saksøkeres anmodning i forbindelse med det foregående pålegge saksøkte ikke å legge hinder i veien for firma Bjørn AS i utøvelsen av de rettighetene, som er forutsatt i vedtektene til Joint Ventures Rossnor, ettersom denne anmodning begrunnet i stiftelsesdokumenter, undertegnet av samtlige deltagere i foretaket og som definerer forholdet mellom sistnevnte.

Sakens omstendigheter tatt i betraktning med hjemmel i paragraf 10 i Reglementet for voldgiftsgebyrer og utgifter, pålegger den Internasjonal voldgiftsrett å betale saksomkostninger den parten som tapte saken, det vil si an saksøker ble tilkjent saksomkostninger.⁵⁷

Etter Art 5 skal nasjonalisering og rekvisisjon ikke finne sted, unntatt når det skal skje av hensyn til allmennhetens interesse, er i samvær med lovgivning, ikke er diskriminerende og skjer mot omgående, tilstrekkelig og effektiv erstatning.

⁵⁶ fra oversettelse av dom fra den internasjonale kommersielle voldgiftsrett ved Handels-og industrikammeret i Den russiske føderasjonen av Jan-Fredrik Borge

⁵⁷ informasjon om saken fra Gunnar Nerdrum, som var advokat for Bjørn AS og Terje Wiik, som er daglig leder på Bjørn AS har i muntlige samtale gitt uttrykk for at til tross for at de har fått medhold i retten, det har visst seg vanskelig å gjennomføre avgjørelsen.

Etter Grunnlovens artikkel 25 slik erstatning skal utgjøre investeringenes verdig umiddelbart før nasjonaliseringsdagen og utbetales uten opphold og skal innbefatte renter etter en markedsbasert kommersiell rentesats.

4.3 rett til erstatning ved nasjonalisering og rekvisisjon.

Nasjonalisering er overføring av private foretak til statlig eie.⁵⁸ Dette er enerett av den russiske staten. Nasjonalisering har skjedd i Russland i 1917-1920.⁵⁹ Det har ikke vært noen tilfeller av nasjonalisering i Russland etter oppløsningen av Sovjetunion.

Rekvisisjon er tvungen avståelse av eiendom eller rettigheter i tilfelle naturkatastrofer, epidemier, havarier og andre lignende omstendigheter . Dette er hjemlet i Sivilløvbokens artikkel 242.

Når disse omstendigheter faller bort, har investorene rett til å få tilbake de avståtte formuesgoder.

4.4 rett til erstatning for tap på grunn av feilbehandling fra myndighetene

Lovens artikkel 5 2 ledd lar bestemmelse om at utenlandske investorer har rett til å bli kompensert for tap som inntreffer på grunn av feil behandling fra myndighetene på føderalt, regionalt eller lokalt nivå.

Den russiske Grunnlov fastslår slik garanti i art 53. Etter Sivilløvbokens art 16 skal tap, som ble inntruffet på grunn av ulovlige handlinger (unnløtelser) av statens forvaltningsorganer erstattes av Den russiske føderasjonen, men ikke av selve forvaltningsorganer som har begått feil .

⁵⁸Se juridicheskij enciklipedicheskij slovar s. 231

⁵⁹Etter den russiske oktober revolusjon i 1917

Sivillovens artikkel 15 fastslår når man har rett til erstatning. For å få erstatning etter russisk rett like som etter norsk rett må tre vilkår være oppfylt. Det må foreligge et tap, et ansvarsgrunnlag og årsaksammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og tapet. Feil(handling) i denne sammenhengen er ikke bare brudd på loven av utenlandske investeringer, men alle andre russiske lover. De fleste lover innehar særskilte bestemmelser om det. Dette innebærer at man for full erstatning for sitt økonomiske tap

Tap er de økonomiske utgifter som den fysiske eller juridiske personer har lidt eller kommer til å lide for å gjenvinne brudne rettigheter, eller skader på formuesgoder ,og de inntekter som ble mistet.

Selskapet har krav på erstatning både for økte utgifter og tapte fortjeneste som skyldes det ansvarlighets rettsbrudd. Erstatningen for tapt fortjeneste kan ikke i noen tilfelle settes lavere enn den fortjenesten som skadevolderen har hatt av rettsbruddet

Eksempel er lov om registrenge for juridiske personer, som ble omtalt ovenfor.⁶⁰

Når ulovlig avslag om registrering for et utenlandsk selskap fører til tap av verdier må staten erstatte dette tapet.

Sivillovens artikkel 16 slår fast at man kan anke til retten avgjørelser, som ble vedtatt av forvaltningsorganer.

Loven om utenlandske investeringer i russland garanterer i artikkel gjennomføring av investeringer i alle former

4.5 rett til å overføre rettigheter og forpliktelser

Artikkel 7 1 ledd innehar garanti om at utenlandske investorer kan etter avtale overføre sine rettigheter, avstå sine forpliktelser og krav til en annen person.

⁶⁰ Se avsnitt 3.2.1 i fremstillingen

I andre ledd finnes det bestemmelse om subrogasjon. Som innebærer at utenlandsk stat som har foretatt en utbetaling til investor i henhold til garanti for ikke-kommersiell risiko i forbindelse med en investering, har ved subrogasjon rett til å utøve investors rettigheter i samme utstrekning som nevnte investor i samsvar med lovgivning.

Ikke-kommersiell risiko utgjør den risikoen som utenlandsk investor står ovenfor ved utøving av sin virksomhet, som avhenger av ustabil tilstand i landet, blant annet nasjonalisering og andre uforutsigbare handlinger.⁶¹

4.6 rett til å bringe profitt med videre

Etter lovens artikkel 11 kan utenlandske investorer bringe profitt, dividender, renter og andre inntekter uhindret ut av landet etter skatter og avgifter er betalt

Denne bestemmelsen garanterer til utenlandske investorer mulighet for reinvestering i Russland, investering av kapital i nye investeringsprosjekter, samt garanti for å bringe fra landet der beløpet som ble tjent i sammenheng med tidligere investeringsprosjekter.

Etter å ha oppfylt alle sine skatteforpliktelser kan investorer fritt foreta betalingsoverføringer til utlandet i tilknytning til sine investeringer, og særlig : avkastning, investorens utbytte eller delvis salg eller delvis avvikling av en investering, midler av tilbakeføring av lån i forbindelse med investering, erstatning ved nasjonalisering eller konfiskering, ubenyttet lønn for personale ansatt fra utlandet i tilknytning til en investering.

Denne artikkelen garanterer mulighet for overføring av penger, som ble ervervet etter avtaler og obligasjoner.

I praksis er de viktigste mulighetene for tilbakeføring av profitt fra utenlandske investeringer følgende:

- regulær tilbakeføring av aksjeutbytte eller dividender

⁶¹ Se juridicheskij enciklopedicheskij slovar s.169

- låneopptak mellom det russiske selskapet og morsselskapet og justering av rente slik at effekten blir utførsel av profitt

- tilbakeføring gjennom renter på leasing og utstyr

- tilbakeføring av profitt gjennom lønnsutbetalinger

- tilbakeføring av profitt gjennom konsernintern prising

4.7 rett til beskyttelse mot ny lovgivning

Artikkel 9 hjemler særlig beskyttelse mot ny lovgivning. En investor må som regel finne seg i det ved lov, eller i medhold av lov, gir nye regler som for eksempel pålegger han nye plikter, begrenser hans handlefrihet eller utvider adgang for tilbakekallelse av forskjellige tillatelser. Utenlandsk investor kan ikke protestere mot at det gis nye og strengere sikkerhetsforskrifter eller miljøvernregler, slikt at den må foreta betydelige investeringer hvis den vil fortsette virksomheten.

Denne artikkelen fastslår garanti som er rettet mot stabilitet for investeringer. Den gir utenlandske investorer en forsikring mot endringer i skattesystemet der investeringene er store og inntektene kommer betydelig senere.

Skatteregimet i Russland har blitt så forutsigbart at det er bare i unntakstilfeller er bruk for denne garantien.

Denne garantien anvendes ikke for alle utenlandske investorer. Der er to betingelser for at utenlandske investorer kan påberope seg beskyttelse etter denne garantien.

Den første betingelse er at utenlandske investorer (kommersielle organisasjoner) får en slik garanti uavhengig av hvor stor prosent eller pengebeløp var investert i grunnkapitalen, som gjennomfører prioriterte investeringer.

eller

Utenlandsk eierskap får slik garanti ved gjennomføring av alle typer av investeringsprosjekter i tilfellet hvor selskapet er med minst 25 % utenlandsk eierskap.

Prioritere-gi fortrinnsrett, innrette seg slik at det man anser viktigst blir vurdert eller utført først.

For det første innebærer garantien bestemmelse om at i løpet av en tid før prosjektet lønner seg ,men ikke i en periode lenger enn 7 år, skal det ikke benyttes ny lovgivning eller endringer i gjeldende lovverket, som vil føre til økning av felles avgiftsbyrde ved gjennomføring av investeringer.

Artikkel 2 i loven har legaldefinisjon på hva en felles avgiftsbyrde er. Den består av sammenslåtte beløp av forskjellige avgifter og skatter som må betales av utenlandske investorer i løpet av investeringsprosjekt.

For det andre fastslås det at regimet for forbud for forretnings virksomhet som var gjeldende den første dagen når prosjektet ble finansiert skal være uendret. Det vil si hvis Statsdumaen vil vedta lover som setter forbud for investerings virksomhet, vil ikke de være gjeldende for utenlandske investorer som har krav til stabilitets garanti etter denne loven.

Garantien kunne bli gjort gjeldende for offshore prosjekter og felter på land der hvor investeringer er spesielt store, for eksempel til utbygging av nødvendig infrastruktur for transport.

Etter artikkel 9 siste led får regjeringen i den russiske føderasjon følgende kompetanse ved anvendelse av stabilitets garanti i tilfelle hvis det kommer ugunstige for investeringsprosjektet lovsforandringer.

Den kan:

-differensiere frister av prosjekts lønnsomhet

- forlenge frister til investerings prosjekter etter 7 år ved gjennomføring av prioritert investerings prosjekt pri i produksjons eller industrivirksomhet eller for å skaffe infrastruktur (transport, kommunikasjon) hvis investeringssummen er ikke mindre enn 1 mld rubler
- sette vilkår for vurdering av skjerping av russiske lover i ubehagelig retning for utenlandsk investor når det gjelder tollavgifter føderalle skatter og regime om forbud og begrensninger ved gjennomføring av investeringer.
- bestemme ordning for registrering av prioriterte investeringsprosjekter
- kontrollere oppfyllelse av plikter som utenlandske investorer påtatt seg ved foretatt investering i løpet av fristen for prosjektenes lønnsomhet.

Ved brudd på lovens regler vil utenlandske investorer miste garantier om stabilitet av betingelser for dens virksomhet.

Eksempel på dette er hvis varer som ble innført i Russland blir ikke brukt til rett mål, må investorer betale tollavgift, jfr. Tolloboken

Artikkel 9 kritiseres av russiske lovgivere fordi at dens anvendelse vil føre til brudd på prinsippet om likestilling for skattepliktige investorer ved betaling av skatt etter Skattelovbokens artikkel 3. Men den russiske regjeringen hevder behov for å ha denne bestemmelsen i loven, som er en mekanisme for å tiltrekke utenlandske investeringer til Russland⁶²

4.8 rett til deltakelse i privatisering og rett til fri utførsel av formue og informasjon

Etter lovens artikkel 14 garanterer den russiske føderasjonen rett til deltakelse i privatisering.⁶³

Artikkelen 12 garanterer rett til fri utførsel av formue og informasjon i form av skrevne dokumenter både på papir og elektronisk som utenlandsk investor har tatt med seg til Russland

Dette er viktig ,fordi at vanligvis må man betale forskjellige avgifter eller å passe på å komme inn kvotering eller søke om spesielle tillatelser.

4.9 rett kjøp av verdipapirer

Artikkel 13 garanterer rett til kjøp av verdipapirer. Utlendingers investeringsvirksomhet i verdipapirer reguleres i loven om beskyttelse av rettigheter og rettslige interesser på det russiske verdipapir markedet.⁶⁴

Formålet med denne loven er å sikre beskyttelse av rettigheter og interesser for fysiske og juridiske personer som investerer sine midler i verdipapirer og å bestemme ordning om betaling av erstatning eller å skaffe en annen form for kompensasjon av tap som investoren lider på grunn av ulovlige handlinger av andre deltakerer i investeringsprosjektet.⁶⁵ Loven gir også en del begrensninger på dette området. Der er forbudt å plassere reklame og tilbud i en annen form (annonser, kunngjøringer, mht som skal spres til rådighet for offentligheten) for de verdipapirene som er ikke registrert i verdipapirregisteret eller som har ikke fått tillatelse får slik registrering

4.10 rett til eiendom

Art 15 garanterer rett til eiendom for jord og andre naturressurser, bygninger og anlegg og andre typer av eiendom i samsvar med det russiske lovverket.

Hoved rettskildet på dette området er Jordlovboken⁶⁶. Jordlovboken regulerer erverv av landsbrukseiendommer og annen fast eiendom og eierens disposisjoner.

Den rettslige situasjonen for jordeiere omfatter den privateiendomsrett ukrenkelighet som er nedfeltet i Den Russiske føderasjons grunnlov i artikkel 72

Bestemmelsen verner eierens rettigheter ,og har til formål å sikre hans inntekter og sosiale liv basert på hans eiendom.

⁶² se nettutgave av Finansavisen 13. oktober 2004

⁶³ se avsnitt 3.2.2 i avhandlingen

⁶⁴ Lov o zachite prav i zakonnih interesov na rinke cennih bumag 5 mars 1999*

⁶⁵ Rettslige problemer som verdipapirlovgivningen reiser for investorer blant annet behandlet hos Busjev og Skvortsov s. 9-26

⁶⁶ se henvisning 14 i fremstillingen

Dette innebærer at staten fastlegger ved lov eierens rettigheter og forpliktelser. Den bestemmer betingelser for inngrep i private eiendommer for samfunnets behov og fastslår hvilket ansvar en har ved brudd på lovgivning om eiendom.

Innen Den Russiske føderasjon kan bare russiske statsborgere erverve grunn . Russiske juridiske personer kan også bli grunneiere , mens utenlandske statsborgere og juridiske personer kun kan leie landeiendommer.

I henhold til Jordloven er grunneieren og den lokale administrasjonen (som staten representerer ved utleie av offentlig grunn) kan leie jordarealer. Leieavtale kan inngås for periode fra 5 til 50 år. Avtalen må inkludere informasjon om arealstørrelse, beliggenhet og om leieperiode.

Rettighetene og forpliktelsene til begge parter ved jordleie er bestemt ved avtale, som ikke må stride mot russiske lovverket.

Rett til å leie grunn kan investor eller kommersiell organisasjon få etter auksjon

4.11 rett til å bringe investeringskonflikter inn for retten

Artikkel 10 fastslår garantier ved konfliktløsning. Tvister som oppstår på grunn av investeringer skal bringes for domstolene, arbitrazdomstolene eller for internasjonal

voldgiftsretten og i de domstolene som er bestemt i inngåtte internasjonale avtaler mellom Russland og andre land.

Uenighet mellom russiske og norske investorer i skal kunne bringes inn for behandling i FNs kommisjon for internasjonal handelsrett UNCITRAL eller Voldgiftsinstituttet under Handelskameraet i Stockholm. Uenighet mellom partene skal i siste instans behandles av en internasjonal voldgiftsdomstol med en formann fra et tredjeland.

Dette fremstår av artikkel 10 i overenskomst mellom Norge og Russland, som ble nevnt blant internasjonale rettskilder for utenlandske investeringer i Russland⁶⁷

Den viktigste forskjell mellom ordinære domstol og voldgiftsdomstol er at for de ordinære domstolene er vanligvis kun den ene parten privat.

Høyeste arbitrasjdomstol i Den russiske føderasjonen

Høyeste arbitrasjdomstol er egen domstolinstitusjon i det russiske apparatet som behandler en rekke sivile saker for næringslivet. Disse saker er i utgangspunktet unndratt fra de ordinære domstolenes myndighet.

Ved siden av disse tvister behandler den tvister mellom Den russiske føderasjons statsorganer.

I enkelte saker særskilt nevnt i lovsform, kan voldgiftsretten behandle tvister hvor en av partene er en organisasjon som ikke har status som juridisk person.

Domstolenes kompetanse i dag fremgår av prosesslovboken for arbitrasjdomstolene av 24. juli 2002 N 95- FZ⁶⁸. Etter denne lovbooken art .27 skal arbitrasjdomstolen blant annet avgjøre økonomiske tvister mellom juridiske personer og i konkurssaker.

b Rettsavgjørelser og tolkning av regelverket av Høyeste arbitrazdomstolene er obligatoriske for arbitrazdomstolene på føderalt ,regionalt og lokalt nivå

Noen formell plikt til å følge sine prejudikatavgjørelser har domstolen ikke, men i praksis tillegger den dem stor betydning, og siterer ofte tidligere avgjørelser som begrunnelse for sitt resultat. Utenlandske investorer skal stort sett ha hatt god erfaring med arbitrasjedomstolene.

Internasjonal kommersiell voldgiftsdomstol

Lov o mezhdunarodnom kommercheskom arbitrazhe 7. juli 1993. Fungerer etter Reglement for Internasjonal Voldgiftsrett ved Handels kammeret av 1. mai 1995.⁶⁹

Er en voldgiftsrett, som bare er kompetent hvis partene har avtalt at den skal være det. En voldgiftsavtale må inngås skriftlig. Før avgjørelsen må voldgiftsretten gi partene anledning til å uttale seg.

Avgjørelsen kalles voldgiftsdom og har samme virkning som en rettskraftig dom.

Spørsmålet om Internasjonal Arbitrazdomstolene hadde kompetanse til å behandle tvist mellom partnere i et Joint Ventures var oppe i sak N 177/1993.

Utenlandsk firma trodde at det var partner av Joint Ventures saksøkte dette foretak med krav om tilbakeføring av investeringssummen.

Sakens bakgrunn er at saksøker prøvde å komme inn i et samforetak i stedet for et annet utenlandsk firma. Men de har ikke registrert dette (har ikke gjort det som skal ved skifte av partneren, bl a å innføre nødvendige forandringer i stiftelsesdokumenter og statsregister).

Domstolene kom til at saksøker var ikke part i stiftelsesavtalen. Og etter den loven om arbitrazdomstolene kunne ikke tvisten behandles hos dem.

Hovedhensynene bak reglementet er rettsikkerhet ,effektivitet og likebehandling.

Partene i saken kan fritt velge voldgiftsdommere for behandling av beståtte tvister, det kan også være utenlandske statsborgere, hvis de oppfyller krav til kompetanse.

Kjennelsen skal iverksettes straks. Etter lov om ”domstjenestemenn” zakon o sudebni pristavah av 21 .juli b1997 skal namsmyndighetene gjennomføre tvangsfullbyrdelsen ved å ta beslag i skyldnerens eiendeler.

⁶⁷ Se avsnitt 1.3.1 i fremstillingen

⁶⁸ Arbitraznoproessualnij kodeks Rossijskoj Federacii ot 24 ijulja 2002

⁶⁹ Reglament mezdunarodnogo arbitrazhnogo suda pri torgovo-promishlennoj palate ot 1 maja 1995

4.12 Oppsummering

Grunnen til at man har garantiordning er nettopp at noen ting kan gå galt og at noen prosjekter vil ende feil. Da må man krumme nakken og prøve på nytt.

Ikke løpet med halen mellom beina ved første problem.

Norske investorer kan påberope seg disse garantiene og reise søksmål i tilfelle ved brudd på disse garantiene.

Men denne loven gir bare oversikt over garantier, fordi at det er ikke opparbeidet i Russland mekanismer for dens virkning.

Kapittel 5

Oppsummering

5.1 Innledning

Til tross for at det er mange positive eksempler om utenlandske investeringer i Russland, får Russland beskjeden prosent av verdensinvesteringer.

Utenlandske investeringer i Russland øker 10 milliarder USD per år bare på grunn av økning av stabilitet i landet.

Russland er inne i en positiv utvikling og modernisering , men sliter med interne konflikter , relatert til kamp om kontroll over overskuddet fra råvareeksporten og politisk innflytelse for ulike formelle maktgrupper.

5.2 Mangler i lovverket

Den russiske regjeringen har foreslått en del endringer i lovverket for utenlandske investeringer i Russland.⁷⁰

Allerede i april 1995 vedtok regjeringen et spesielt program for å tiltrekke investeringer til Russland. Programmet inneholder en rekke tiltak som skal bedre det legale regimet for investeringer i Russland.

Skatter og avgiftssystemet i Russland oppleves som komplisert og uoversiktlig. Skatter ilegges både av føderale, regionale og kommunale myndigheter, og det ilegges mange skatter for å motvirke utstrakt skattesnytti. Likevel gis det store bøter ved feil eller små forseelser. En årsak til dette er at russiske skatteinspektører får provisjon av bøter og straffeskatter.

Det er nå igangsatt et arbeid for å forenkle det russiske skattesystemet.

⁷⁰ ifølge nettutgave av

Selv om at økonomiske fundamentet i Russland er blitt betydelig sunnere, er det like fullt ustabilt og meget svakt. Og det er behov for å forbedre lovverket på investerings område.

I 1995 leverte regjeringen et forslag om lovbestemmelsene for frie økonomiske soner til Statsdumaen. Den loven er fortsatt til behandling .

Det er åpnet for etablering av "tollfrie soner" i spesielle områder i Russland. Disse sonene skal ha spesielt gunstige skatteregler for å tiltrekke investeringer, både fra utlandet og fra de øvrige Russland. Sonene skal være utenfor det russiske tollterritorium, og det skal ikke være toll på innførsel fra andre land.

Det er viktig å utvikle frie økonomiske soner. I verdens praksis har dette visst seg som en vellykket form for å tiltrekke utenlandske investeringer

Mange russiske jurister og økonomer mener at dette kan bli et vindu til verdens marked

5.3 Praktisering/anvendelse av lovverket

Mange norske investorer har opplevd at lover fungerer ikke i Russland. Klimaet for utenlandske investeringer ikke er like gjestemildt som det russisk lov- og regelverk

tyder på. Dette skyldes manglende praktisering av regelverket, hyppige endringer i regelverkene og korrupsjon.

Om russisk medlemskap i WTO Russland søkte om medlemskapet i WTO/ World Trade Organisasjon i 1993. Det er usikkert når Russland kan bli medlem. Tidligst kan det skje i slutten av 2005. Det er likevel sikkert at russisk medlemskap i WTO vil gi likebehandling med økt markedsadgang, bedre forutsigbarhet og mer stabile rammevilkårene for norsk næringsliv på det russiske markedet.,

For å sikre at det russiske regelverket om investeringer skal være i samsvar med WTO må Russland kutte ned på register for forbudte og begrensede virksomheter for utenlandske investeringer. Derfor må statsdumaen endelig vedta lovforslaget om det.

5.4 Byråkratiske hinder og høyt risikonivå

En alvorlig bremse for innstrømming av utenlandske investeringer er administrative hindringer og høye risikoer.

Det politiske systemet er ikke tilstrekkelig utviklet. Russisk byråkrati er ineffektivt og ikke tilpasset dagens behov.

Det ble gjennomført en undersøkelse av Per Botolf Mausest fra 1996 blant norske bedrifter som opererer på det russiske markedet for å få kjennskap til rammevilkårene for utenlandske bedrifter i landet.

Ifølge rapporten fra NUPI praktisering av lover og regelverk oppleves som svært byråkratisk. Dette gjelder tollklarering, registrering av foretak og godkjenning av varer. Byråkratiske prosedyrer som i andre land tar uker, kan i Russland ta måneder og år.⁷¹

Det tar ikke mindre enn ni måneder å registrere bedriften, det må samles 50-90 tillatelser og attester fra 50 institusjoner.

Det er behov i Russland for å trappe ned tillatelses prosesser. Regjeringen må begrense konsesjonssfære og gjøre det enklere ved registrering.

Positivt kunne vært å innføre et vindu prinsipp, som innebærer at bare et kompetent forvaltningsorgan skal ta seg av kontroll for hele investeringsprosjektet blant annet å sikre at bedrifter skal gå gjennom alle tillatelsesorganer.⁷²

Slik kompetanse kunne blitt tildelt til Ministeriet for økonomisk utvikling og handel i Den russiske føderasjonen. Dette kunne påvirke positivt i retning av forminsking av ikke kommersiell risiko.

⁷¹ Maurseth, Per Botolf. NUPI rapporten N 207 fra juni 1996

⁷² Dette anbefales av Russlands byrå for økonomisk analyse

Det er viktig å få ned landsrisiko i Russland, og en annen mulighet for dette er å skaffe fungerende mekanisme for stasforsikring av ikke kommersiell risiko for eksempel via opprettelse av forsikrings organer i utlandet under russisk regjering.

5.5 Organisert kriminalitet og korrupsjon

Den russiske regjeringen må løse problemer med organisert kriminalitet, korrupsjon og pengevask ,samt med ulovlig innføring av midler til utlandet

Korrupsjon er et stort problem i Russland. Inntrykket av et korrupt og kriminalisert russisk samfunn har uten tvil vært med på å skremme vekk vestlige investorer.⁷³ På den ene siden kan korrupt opptreden gjøre det enklere å komme gjennom russisk byråkrati, få nødvendige

tillatelser eller oppnå spesielle kontrakter. På den andre siden er det flere problemer forbundet med å opptre korrupt. For det første frykter flere bedrifter at det kunne skade forholdet til russiske myndigheter eller forretningsforbindelser å opptre korrupt.

Korrupt atferd kan dermed være et hinder for langsiktig satsing i Russland. For det andre kan betaling av bestikkelser bli oppfattet av andre. Dette kan gi opphav til krav

om betaling av bestikklser senere fordi man har signalisert at man nettopp er villig til å betale bestikklser.

Men viktigste er og tilnærmet det russiske systemet for kontroll for bedrifter med utenlandske investeringer til normal markedes styringsmodell, som fungerer i mest utviklede europeiske land.

5.6 Fremtidige perspektiver

Finansminister Kudrin har uttalt at både finanspolitikken og de økonomiske reformer vil fortsette med uforminsket styrke. Også økonomiminister German Gref fortsetter ufortrødent med utarbeidelse av nye konsepter for økonomisk liberalisering, hovedsakelig med vekt på å stimulere små og mellomstore bedrifter, som representerer de største vektpotensialene i økonomien.

⁷³ to norske bøker som beskriver disse problemene er Steinfeld/1993) og Kruse (1995)

Presidents Putins slagord om fordobling av BNP innen 2010 er fremdeles det ideelle mål man styrer etter. Prisstiging i 2004 forventes å ende på 14 % , mens veksten i BNP er beregnet til mellom 6 og 7 %.⁷⁴

Hans Horn , en av partnere i Ernst & Young sa ”Noen investorer ser på Russland som på en annen planet ,en annen galaktikk. Men man må jobbe der”.⁷⁵

5.7 Oppsummering

Uroen rundt det gigantiske oljeselskapet Yokos, der flere toppsjefer er arrestert, bidrar også til usikkerheten. Men på lenger sikt ser det likevel bra ut for Russland ,og langt bedre enn noen hadde våget å tro eller håpe for 5 år siden.

Med de lovene som Statsdumaen har vedtatt og planlegger å vedta i nærmeste fremtiden er den økonomiske og politiske risiko ved investeringer Russland kommer ned på samme nivå som for resten av verden. Det betyr at norske investorer kan seriøst å undersøke mulighetene for å gå inn i det russiske markedet.

President Vladimir Putin er så tilfreds med utviklingen i Russland, at han tillater seg å spøke med utenlandske fortsatt sterke skepsis til å plassere penger i Russland.

-Hvordan denne ulven kler seg ut, blir den ikke en bestemor som spiser Rødhette, fleipet Putin under en møte med utenlandske finansfolk ifølge Aftenposten 16 aug. 2003.

Han visste til at mange investorer har følt seg son an Rødhette i skogen, når de har våget seg i Russland.

⁷⁴Europaprogrammet-Produkter, Nyhetsbrev, Hva skjer i Russland. Tilgang:

<http://www.europaprogrammet.no/index.php>

⁷⁵V.Karavaev Problemi teorii i praktiki upravlenija sitert 2/02 .Gosudarstvennoe regulirovanie innostrannih investicij: rossijskie realii i mirovoj opit Tilgang: <http://rusref.nm.ru/indexpub77.htm>

Norge har mye å tjene på å innta en mer offensiv holdning til Russland. Norge må posisjonere seg for å utnytte bedre det potensialet for økt verdiskapningsom er utvidet og målrettet engasjement vil medføre både for Norge og Russland.

Vedlegg 1

Eksempel på investeringer i Russland:

I løpet av ti siste år Telenor AS investerte i russiske foretak 350 millioner dollar.

Telenor AS eier 30 prosent aksjer i en av de største mobiloperatører i Russland: OAO Vimpelkom, og i tillegg eier 75 prosent av aksjer i OAO Kominkom Kombelga.⁷⁶

Telenor Business Solutions har vært i det russiske markedet siden 1992. De første investeringene ble gjort i Murmansk – området , der Kolatelecome etablert som en følge av et samarbeid med det regionale russiske teleselskapet. Senere samme år ble mobilselskapet North-West GSM etablert i St. Peterburg som et konsortium der Telenor Business Solution deltok. Denne eierandelen er senere solgt. Siden 1996 har Telenor Business Solutions vært deleier i mobilselskapet Extel i Kaliningrad og siden 1997 i mobilselskapet StavTeleSot i Stavropol. I 1998 gikk Telenor Solution inn i VimpelCom og i tillegg investerte i Comincom Combella, som er en ledende

leverandør av telekomtenester til bedriftsmarkedet i Moskva og 29 regioner i Russland. Telenor Business Solutions har hatt landkontor i Moskva siden 1999.

Baltic Beverrages Holdning AB (BBH) har inngått en avtale med hovedaksjonærene i Voronezh Brewery om å erverve 70 prosent av selskapet gjennom en rettet emisjon i oktober 2002.⁷⁷ Etter dette oppkjøpet er BBHs andel av det russiske ølmarkedet ca 1/3. Bryggeriet har en årskapasitet på 73 millioner liter øl og er det ledende bryggeriet i region. Første del av investeringer ble rettet til teknisk modernisering av bryggeriet og var 150 millioner kroner (USD 17 millioner).

⁷⁶Se Telenor Business Solution øker investeringer i mobilutbygging i Russland Tilgang http://www.telenor.no/bedrift/siste_nytt/reliases_2002

Se også Telenor planiruet uvelichit investicii v rossijskuju ekonomiku Tilgang <http://2b.finam.ru/html>

⁷⁷ Se ORK-BBH kjøper sitt åttende bryggeri i Russland Tilgang <http://cws.hoginonline.com>

BBH eies 50/50 av Hartwall og Calsberg Breweries. Orkla eier 40 prosent av Calsberg Breweries. BBHs salgsvolum i 2001 var 18,3 millioner hektoliter, og omsetningen var NOK 5,2 milliarder kroner. Selskapet har nå over 10000 ansatte.

Hydro har deltatt i russisk petroleumsvirksomhet i nær 15 år.⁷⁸ Kharyaga-feltet nordvest i Russland produserer for tiden om lag 20000 fat olje per dag. Den produksjonen er planlagt økt med 10000 fat når den pågående kapasitetsutbygningen er gjennomført.

Hydro har lenge samarbeidet med russiske og vestlige selskaper om utviklingen av det store gassfeltet Shtokman i Barentshavet. Med bakgrunn i teknologi som er utviklet for

det norske gassfeltet Ormen Lange, har det russiske gasselskapet etablert et leverandørprosjekt i Russland.

Under et møte med Hydros generaldirektør Eivind Reiten i Moskva fremhevet lederen i Gazprom , Aleksej Miller, at Hydro kan bli en av partene på Stokman.

⁷⁸ Se Russland. Få land i verden har så mye påvist, utnyttet olje og gass. Tilgang:
[http:// www.hydro.com/no](http://www.hydro.com/no)

Literaturliste

Butler, W.E. *Russian Law*. Oxford university press, 1999

Kruse, J.E. *Skjebnetid for Russland- Kaos, kriminalitet og korrupsjon*. Oslo, 1995

Jefries *Sosialist Economies and Transisition to the Market –a guide*. London, 1993

Steinfeld, H.W. *Fremover mot fortiden –Russland og det tapte århunderet*. Oslo, 1993

Maurseth, Per Botolf *NUPI rapporten N 207 fra juni 1996*

Lazareva, L. *Teorija gosudarstva i prava*. Moskva, 1999

Boguslavskij, M.M. *Mezhdunarodnoe castnoe pravo*. Moskva, 1994

Dmitrieva, G.K. *Mezhdunarodnoe castnoe pravo*. Moskva, 2002

Fedoseeva, G.J. *Mezhdunarodnoe castnoe pravo*. Moskva, 1999

Semiusov, V *Registracija predpriyatij s inostrannimi investicijami*. Gazeta Rossijskaja justicija N 5, 2002

Privatizacija: Kommentarii v voprosah i otvetah. Dokumenti i materialy. Moskva, 1992

Kireev, A.P. *Mezhdunarodnaja makroekonomika, dvizhenie tovarov i faktorov proizvodstva*. Moskva, 1997

Elektroniske dokumenter

Denchikova L. Russia is the second favorite among possible investmet locations i Europe. Tilgang: [http:// www.ey.com/global/content.nsf/Russia-E/](http://www.ey.com/global/content.nsf/Russia-E/) Prss-Reliase[sitert 27.05.2004]

Kossov Vladimir (Zamestitel ministra ekonomiki Rossijskoj Federacii) Investicii v Rossijskoj ekonomike (novie uslovija i podhodi) Tilgang:

<http://www.ptcpu.ru/issues/1-00/5-1-00.htm>

[Sitert 05.2001]

Materiali konferencii po korporativnomu upravleniju ,Moskva, 3-4 ijunja 2004 goda

Tilgang:

<http://nccg.ru/site.xp.html>

Ekaterina Chinarova. Vot takoj klimat. Bizneszhurnal N 21 Tilgang:

<http://finance.mail.ru/economics/russia> [Sitert 06.11.2003]

Telenor planiruet uvelichit investicii v Rossijskuju ekonomiku(online) Tilgang:

<http://2b.finam.ru/default.html> [Sitert 17.10.2002]

Telenor Business Solutions øker investeringene i mobilutbygging i Russland(online)
Tilgang:

http:// www.telenor.no/ bedrift/siste nytt/pressemeldinger/reliasees_2000[Sitert
12.11.2002]

ORK-BHH kjøper sitt åttende bryggeri i Russland(online) Tilgang:

<http://cws.huginonline.com>[Sitert 28.01.02]

Russland. Få land i verden har så mye påvist,utnyttet olje og gass(online). Tilgang:

http://www.hydro.com/no/our_business/oil_energy/production/international/russia.htm
1

[Sitert 27.10.2004]

Liste over formelle lover og dekreter, som ble omtalt i avhandlingen.

Konstitutucija Rossijskoj Federacii, prinjataja vsenarodnim golosovaniem 12 dekabnja 1993 goda

Grazhdanskij kodeks Rossijskoj Federacii, cast pervaja ot 3 nojabnja 1994 goda N 51-FZ

Grazhdanskij kodeks Rossijskoj Federacii, cast vtoraja ot 26 janvarja 1996 goda N 110-FZ

Zemelnij kodeks Rossijskoj Federacii ot 25 okitjabnja 2001 goda N 136-FZ

Nalogovij Kodeks Rossijskoj Federacii, cast pervaja ot 1 ijulja 1998 goda N 146-FZ

Naloigovij kodeks Rossijskoj Federacii, cast vtoraja ot 5 avgusta 2000 N 117-FZ

Tamozhennij kodeks Rossijskoj Federacii ot 28 maja 2003 goda N 61-FZ

Zakon ob inostrannih investicijah v Rossijskoj Federacii ot 25 ijunja 1999

Postanovlenie Soveta ministrov SSSR O porjadke sozdanija na territorii SSSR i dejatelnosti sovместnih predpriyatij s ucastiem sovetskih organizacij i firm iz kapitalisticheskikh razvivajuchihsja stran

Ukaz Prezidenta SSSR ot 26.10.1990 goda

Lov om utenlandske investeringer ot 4 ijulja 1991 goda

Zakon o gosudarstvennoj registracii juridicheskikh lic i individualnih predprinimatelej ot 08.08.2001 N 129-FZ

Polozhenie o porjadke otkritija i dejatelnosti v SSSR inostrannih predstavitelstv.

Postanovlenie soveta ninistrov N 1074

Zakon o privatizacii gosudarstvennogo imuchestva i ob osnovah privatizacii municipalnogo imuchestva v Rossijskoj Federacii ot 21 ijulja 1997

Zakon o licenciirovanii ot delnih vidov dejatelnosti ot 8 avgusta 2001 goda N 128-FZ

Zakon o konrurencii i ogranichenii monopolisticheskoy dejatelnosti na tovarnih rinkah ot 22 marta 1991 goda

Zakon o zachte prav i zakonnih interesov na rinke cennih bumag ot 5 marta 1999 goda
Arbitrazhno-procassualnij kodeks Rossijskoj Federacii ot 24 ijulja 2002 N 95-FZ
Reglament Mezhdunarodnogo Arbitrazhnogo suda pri Torgovo-promichlennoj palate v
Moskve ot 1 maja 1995 goda
Zakon o kommercheskom arbitrazhe ot 7 juli 1993

Internasjonale avtaler

Avtale mellom Kongeriket Norges Regjering og Den russiske føderasjons regjering om
å fremme beskyttelse av investeringer TRA 1998-05-26-4
Avtale mellom Norge og Russland om handel og økonomisk samarbeid TRA 1996-03-
26-1
Overenkomst mellom Norge og Russland til unngåelse av dobbelbeskatning og
forebyggelse a v skatteunndragelse med hensyn til skatter og formue TRA 1996-03-
265-2

Domsregistre

Saker,som ble behandlet hos Høyeste Arbitrazhdomstol i Russland
Sak N 2934/99 fra 5. desember 2000

Saker,som ble behandlet hos Den Internasjonale Voldgiftsretten ved Handelskammeret
i Moskva
Sak N 364/1993
Sak N 28/1996 Rosnorsaken fra 12.februar 1997
Sak N 351/ 1993

Sak N 177/1993